

บทที่ 5

การสังเคราะห์วิถีคิดและแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยภูมิปัญญาตะวันออก

บทนี้นำเสนอผลการสังเคราะห์วิถีคิด และแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก เป็นการสังเคราะห์จากกรณีศึกษา 5 กรณี ที่คณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ไว้ในบทที่ 3 และ 4 และส่วนที่สองเป็นการสังเคราะห์วิถีคิดและแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภูมิปัญญาตะวันออกโดยอาศัยผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างประเทศ³⁰ ร่วมกับ 6 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย อันได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย บังคลาเทศ ภูฏาน และประเทศไทย

5.1 วิถีคิดและแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

หนึ่ง หลักคิด ในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากกรณีศึกษาทั้งห้ากรณีนั้น มีหลักคิดที่เหมือนกัน คือ การทำเพื่อคนส่วนใหญ่ และคนส่วนใหญ่สามารถอยู่ด้วยกันได้ คือ พอไปได้ สิ่งที่เห็นชัดเจน คือ ไม่ได้เอาตนเองรอด และผลการสังเคราะห์จะพบว่ามีมิติในเรื่องหลักศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยยึดให้คนทำความดี คือ หลักคุณธรรม เป็นเรื่องของการช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขันกัน การเกื้อกูล การอุปถัมภ์ ทำเพื่อคนส่วนใหญ่อยู่รอด

สอง เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การเน้นที่ความสุข ซึ่งไม่ใช่ความสุขทางวัตถุ โดยสะท้อนออกมาได้หลายอย่าง ในกรณีของมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะพบว่าเป้าหมายที่สะท้อนออกมา คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความสมบูรณ์ในแง่อาหาร ดังกรณีศึกษาของปะเหลียน บ้านเป็ดใน และบ้านละลอกกระสัง ที่เมื่อชุมชนสามารถดูแลรักษาป่าให้ฟื้นกลับมาสมบูรณ์ ทำให้เกิดสังคมที่มีความสุขเพราะชาวชุมชนมีประสบการณ์และบทเรียน ที่เป็นการระเบิดจากภายใน ทำให้มีสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีอะไรเกิดขึ้นมาสามารถหันไปหากันได้ แม้กระทั่งกรณีคุณวิสร ชุมพรคาบาน่า ก็เป็นเช่นนั้น คือ มีความสุขที่เห็นสังคมที่ช่วยเหลือกัน กลายเป็นเป้าหมายใหม่ คือ มองหาเป้าหมายใหม่ที่ไม่ใช่แค่ตัวเงิน มีความพยายามที่จะมองหาเป้าหมายที่ไม่ใช่ตัวเงิน หรือแม้แต่กระทั่งบางพื้นที่ เช่น

³⁰ จัดโดย มูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. ในหัวข้อ "Alternative Pathways Environmental and Natural Resource Management" เมื่อวันที่ 10-11 เมษายน 2551 ณ โรงแรมรอยัล ปรินเซส หลานหลวง

ละหอกกระสัง มองไปถึงรุ่นลูกหลานว่าจะใช้อะไรในอนาคต มี world view ที่มองในระยะยาว ที่แตกต่างจากแบบเน้นตัวเงิน มองระยะสั้น

สาม เครื่องมือ สำหรับการเรียนรู้ร่วมกันอยู่ และทำให้เกิดการยกระดับจิตใจจากการทำเรื่องนั้นๆ เช่น กรณีกลุ่มสังจะสะสมทรัพย์ มีเครื่องมือ เช่น บัญชีรับจ่ายครัวเรือน บัญชีออมทรัพย์ ส่วนกรณีละหอกกระสัง ชุมชนได้ศึกษาโดยนับมูลค่าผลผลิตที่ได้จากป่า ตีมูลค่าออกมาเป็นเงิน เทียบว่าถ้าขายได้เท่าไร กินเองเท่าไร เก็บมาทั้งหมดเท่าไร ต่อเดือนต่อปี ข้อมูลเหล่านี้ได้ทำให้ชุมชนมีความเข้าใจมากขึ้น รวมทั้งปะเหลียน มีการเก็บข้อมูลเรื่องปลาว่าออกเรือไปที่ชั่วโมงได้เท่าไร เรื่องของการวิเคราะห์การลดต้นทุนของธุรกิจว่ามีต้นทุนตัวไหนที่สามารถลดได้บ้าง หรือเรื่องของการคำนวณผลประโยชน์จากการปลูกต้นไม้ต่อต้น สิ่งเหล่านี้ คือนวัตกรรมของการยกระดับการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่การยกระดับความคิด การมองให้กว้างให้ไกลให้คิดถึงอนาคต เครื่องมือดังกล่าวอาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา เมื่อทำสิ่งหนึ่งไปแล้ว เมื่อมาถึงอีกจุดอาจมองหาเครื่องมือใหม่ที่จะนำมาใช้ในการสร้างความสมดุล

สี่ เรื่อง factor ของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิ่งที่เหมือนกันทั้ง 5 กรณี ทั้งการทำงานแบบชุมชน หรือทำงานแบบธุรกิจ คือ ต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่เอาไว้ใช้จัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้เข้ามารวมพลังกันและเกิดพลังผลักดันขึ้นมา และอาจเป็นกรอบของการพัฒนา

ห้า ทูทางสังคม เป็นทุนของการจัดการ จากทั้งห้ากรณีศึกษา ยกเว้นชุมชนพรคานาน่า นั้นเกิดขึ้นจากผลของการกระทำของตนเอง ป่าถูกทำลายจึงมาแก้ปัญหาโดยการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาภาพใหญ่ของประเทศ แต่ว่าวิธีที่จะฟื้นกลับมา ถ้านับเป็นการลงทุน เกือบจะเรียกได้ว่า ต้นทุนนั้นต่ำมาก ต้นทุนของกรณีเหล่านี้ไม่ได้ใช้เงิน แต่ใช้ความร่วมมือ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับเรื่องการมีส่วนร่วม

หก กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการแบบนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิด internalization ของคุณธรรม หลักคิด เข้าไปสู่ตนเอง และยิ่งทำยิ่งมีความสุข ยิ่งเห็นเป้าหมาย และสามารถยกระดับขึ้นไปได้โดยที่ต้นทุนไม่ได้เสียอะไร

5.2 วิธีคิดและแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยภูมิปัญญาตะวันออก

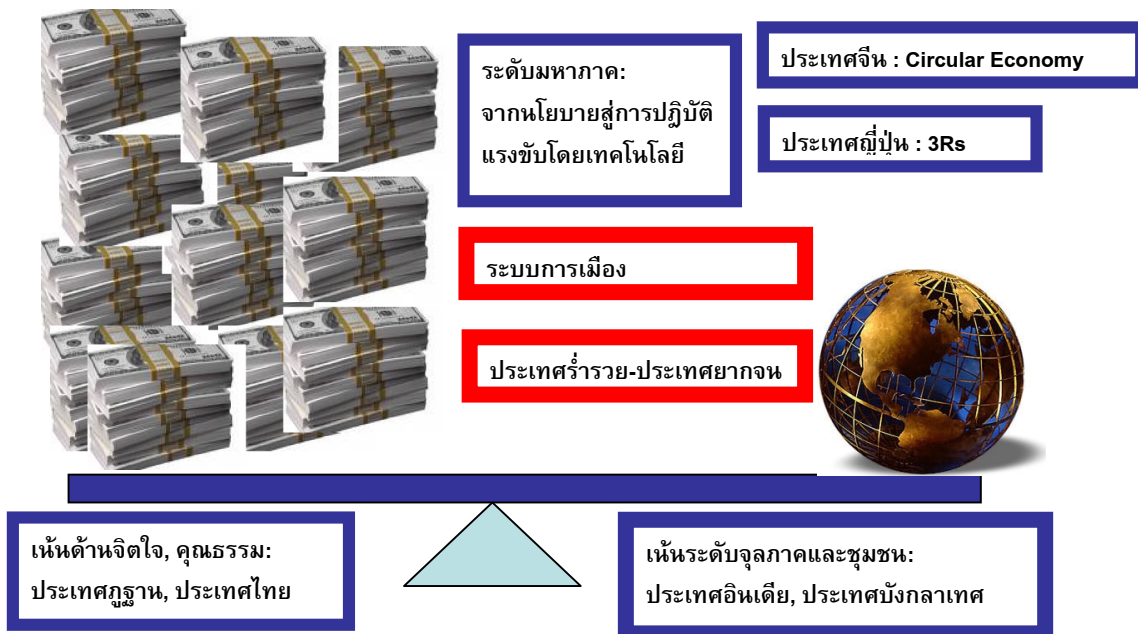
กรณีศึกษาของประเทศไทย 5 กรณีศึกษา ดังที่แสดงในบทที่ 3 และ 4 ตลอดจนการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับประเทศต่างๆ 6 ประเทศ อันได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย บังคลาเทศ ภูฏาน และประเทศไทยได้สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ของทั้ง 6 ประเทศที่ได้เผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ และก่อให้เกิดความพยายามในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการใช้ทรัพยากร ซึ่งในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ คือ การสร้างสมดุลระหว่าง Demand (อุปสงค์) และ Supply (อุปทาน) โดย Demand คือ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และ Supply คือ แหล่ง

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทั้งแหล่งอาหาร ต้นทุนในการผลิต และเป็นแหล่งรองรับขยะของเสียจากการบริโภคและการผลิต

ทั้งนี้สมการการพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง สมดุลระหว่าง Demand และ Supply ดังกล่าว ซึ่งในความเป็นจริงพบว่ามีความไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน โดยอุปสงค์มีมากขึ้นในขณะที่อุปทานลดลงอยู่ตลอดเวลา นั่นคือรัฐบาลต่างๆ พยายามผลักดันให้เศรษฐกิจเติบโตเพิ่มขึ้นหากแต่จำนวนทรัพยากรและความสามารถในการรองรับขยะของเสียจากการพัฒนาเศรษฐกิจกลับมีลดลง

นอกจากนี้ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวไม่ได้ทำให้สวัสดิภาพของคนส่วนใหญ่ดีขึ้น เนื่องจากความเจริญกระจุกตัวอยู่กับคนบางกลุ่มมิได้กระจายตัวอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อีกทั้งยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ในวงกว้าง ดังที่นักวิจัยจากอินเดีย จีนและบังกลาเทศได้ชี้ให้เห็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชีย เช่น ปัญหาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโลก Climate change ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ ปัญหามลพิษ ปัญหาสุขภาพและความยากจน จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในขณะที่ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง รวมไปถึงจิตวิญญาณของผู้คนที่เสื่อมลงไปด้วยเป็นต้น โดยข้อสังเกตที่น่าสนใจก็คือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลดังกล่าวก็คือกลุ่มคนที่มีฐานะยากจน โดยเฉพาะกลุ่มประเทศโลกที่สาม

ดังนั้น หากเราไม่สามารถรักษาสมดุลระดับของการบริโภคไว้ได้ในอนาคตทรัพยากรที่โลกมีอยู่ก็คงไม่เพียงพอกับความต้องการ ดังมีการเปรียบเทียบไว้ว่าคงต้องมีโลกเพิ่มขึ้นหลายใบจึงจะเพียงพอต่อความต้องการในการบริโภค อย่างไรก็ตาม ในประสบการณ์ของแต่ละประเทศได้ชี้ให้เห็นแนวทางแก้ไขปัญหาซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสามกลุ่มด้วยกัน คือ (ดูภาพที่ 5.1 ประกอบ)

ภาพที่ 5.1 สมการในการสร้างความสมดุลของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่มา : พัฒนาโดย รศ.ดร.อรพรรณ ณ บางช้าง, 2551

1) Technology เสนอโดยนักวิจัยจากจีน และญี่ปุ่น คือ แนวทางที่เรียกว่า Circular Economy (CE) ของจีน และ 3R ของญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการจัดการในระดับมหภาค³¹

2) Community Based เสนอโดยนักวิจัยจากอินเดียและบังกลาเทศ ซึ่งอาจจัดว่าเป็นแนวทางในระดับจุลภาค ทั้งนี้เป็นแนวทางจากประสบการณ์ของชุมชนในการพยายามดูแลรักษาพื้นที่และการแก้ปัญหาความยากจนโดยอาศัยภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถไปกันได้กับการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่

3) The spiritual side เสนอโดยนักวิจัยจาก ภูฏาน และไทย คือ GNH ของภูฏาน และ Sufficiency Economy ของไทย ซึ่งให้ความสำคัญกับระดับจิตวิญญาณ คุณธรรมและผสมผสานแนวคิดพุทธศาสนา

อย่างไรก็ดี แนวทางทั้ง 3 กลุ่มมีข้อจำกัดร่วมกันสองประการคือ

1) Political system อุปสรรคจากระบบการเมืองที่อาจไม่สนับสนุน

2) North-South ข้อจำกัดระหว่างประเทศร่ำรวยและยากจน เช่นผลประโยชน์ ความคิดวิตถุนิยมตะวันตกที่ครอบงำ

หากพิจารณาลักษณะร่วมกันขององค์ประกอบพื้นฐานของวิธีคิดและแนวทางการพัฒนาทางเลือกของทั้ง 6 ประเทศ ที่สามารถสะท้อนภูมิปัญญาตะวันออกในเบื้องต้น สามารถอธิบายได้โดยภาพที่ 5.2 อันได้แก่

³¹ อย่างไรก็ตามนักวิจัยญี่ปุ่นมีความเห็นว่า 3R เป็นได้ทั้งแนวทางระดับมหภาคและจุลภาค

**Contentment,
Sustainable Development,
Preservation of the Environment**

Technology	Community Participation	Institution
<ul style="list-style-type: none"> - ความรู้, ภูมิปัญญา (ผ่านประสบการณ์และการศึกษา) - ความยั่งยืน <p>เทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือช่วยให้เราปรับตัวเข้ากับธรรมชาติได้ไม่ใช่เพื่อฉวยประโยชน์</p> <p>กระบวนการพัฒนาต้องดูแบบองค์รวม (Holistic) มีหลายระดับตั้งแต่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปัจเจก (ไทย, ภูฏาน) - ชุมชน (อินเดีย บังกลาเทศ) - ประเทศและระหว่างประเทศ (จีน, ญี่ปุ่น) 	<p>ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การศึกษา - ความมั่นคงทางสังคม - ต้องรับรู้ร่วมกับศักยภาพ รู้ว่าตนเองเป็นอย่างไร - ฝึกอบรมและทำเป็นประจำ - มีกระบวนการถ่ายทอด <p>ความเป็นอยู่อย่างยั่งยืนต้อง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างความเข้มแข็งพึ่งตนเอง 2. การจ้างงาน ชุมชนต้องเลือกเองว่าจะเลือกอะไร 	<p>ต้องการมีส่วนร่วม ต้องลงมือปฏิบัติ คือมีทั้ง ทฤษฎี + ปฏิบัติ</p> <p>เครื่องมือทางด้านนโยบาย</p>

Spiritual Values / Morality

ตะวันตก	ตะวันออก
<p>ความสุข สนองตอบความต้องการที่ไม่สิ้นสุด ให้ได้มากที่สุด</p> <p>สินค้า ทำให้ได้อายุสั้นเพื่อที่จะขายได้มากขึ้น</p> <p style="text-align: center;">Legal System</p>	<p>ความสุข สนองตอบต่อจิตใจที่ติงาม</p> <p>สินค้า เครื่องมือดำรงชีวิต</p> <p style="text-align: center;">Commitment</p>

ภาพที่ 5.2 กรอบแนวคิดร่วมกันของภูมิปัญญาตะวันออก

1) **คุณค่าทางจิตใจและศีลธรรม** ภูมิปัญญาตะวันออกมีแนวคิดจิตวิญญาณในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เป็นแนวคิดที่มองเข้าไปไกลกว่าตัวตน โดยเรียนรู้จากธรรมชาติในเรื่องปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติหรือการร่วมกันอย่างปรองดอง เกื้อกูลกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่นทางพระพุทธศาสนา มองว่าภัยพิบัติต่างๆ ก็คือ ความทุกข์อย่างหนึ่ง ซึ่งเริ่มจากการที่มนุษย์เห็นผิดพยายามเข้าไปจัดการธรรมชาติ แล้วจึงชวนกันไปทำผิด เมื่อธรรมชาติไม่ยอมจึงเกิดเป็นหายนะภัยขึ้นมา พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงแนวทางการพ้นทุกข์ไว้ นั่นคือ เริ่มตั้งแต่ “เห็นชอบ” คือ ต้องเห็นโทษที่เกิดจากภัยพิบัติต่างๆ ทั้งจากมนุษย์และธรรมชาติ เพื่อให้เห็นทางออกที่ถูกต้อง ความเห็นชอบนี้จะต้องทำให้บังเกิดในจิตใจของแต่ละคนให้ได้ ดังแสดงตอนที่นำทางให้คนเดินข้ามความมืดไปได้ “ดำริชอบ” คือ ดำริในการไม่เบียดเบียน ทั้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ และมนุษย์กับธรรมชาติ รวมทั้งมีดำริที่จะช่วยหรือแบ่งปันด้วย ปัญหาสิ่งแวดล้อมส่วนหนึ่งมาจากการดำริผิดของภาครัฐ เช่น การออกกฎหมายเบียดเบียนคนจนรากให้ใช้ประโยชน์จากป่าไม่ได้ หรือการให้สัมปทานกับนายทุน “เสียงชีพชอบ” การที่ในประเทศมีคนรวยที่รวยมาก และคนจนที่จนมาก เกิดจากการเจรจาที่ไม่มีการแบ่งปันกัน การแบ่งปันกัน ช่วยกันทำด้วยความรัก ความสงสาร หากเกิดขึ้นทั้งในระดับชุมชน และระดับโลก จะช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ “พากเพียรชอบ” คือ มีความพยายาม “ระลึกชอบ” ต้องระลึกเรื่องดี ๆ ด้วยความรักความสงสาร ไม่ใช่จะเน้นรวยอย่างเดียว “ตั้งใจชอบ” มีจิตใจที่มั่นคงแน่วแน่ เช่น ใครชวนไปทำลายป่าก็ไม่ไป เพราะผิดอุดมการณ์ เป็นต้น

2) **เทคโนโลยีที่เหมาะสมและองค์ความรู้** ควรเป็นเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญคือ การพัฒนาแบบตะวันออกนั้น ต้องไม่ปฏิเสธหรือต่อต้านกระบวนการโลกาภิวัตน์ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญกับชุมชนในท้องถิ่นให้เกิดความเชื่อมโยง ทั้งในระดับโลกาภิวัตน์และท้องถิ่น เพื่อให้เกิดรูปแบบของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีที่เป็นมิตรและปลอดภัย เช่น ประเทศจีน ซึ่งได้เสนอแนวทางการพัฒนาภายใต้แนวคิด Circular Economy ที่ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการบริโภค การผลิต และการกำจัดของเสียที่เป็นวัฏจักร ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น ที่ใช้แนวคิดของ 3 Rs ดูแลในเรื่องของกระบวนการผลิต การบริโภคและการกำจัด

3) **การมีส่วนร่วมของชุมชน** เพื่อให้เกิดความตระหนัก เป็นการสร้างพลังและเครือข่ายในการร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยตระหนักถึงพลังของเครือข่าย “Glocal” (Global + Local)

4) **การมีสถาบันที่อยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง** สอดคล้องกับการจัดการ ซึ่งต้องประกอบไปด้วยการมีกฎหมายเพื่อสร้างระเบียบและภาวะผูกพัน กำกับดูแลคนในสังคม รวมทั้งคนในสังคมจำเป็นต้องมีศีลธรรม คุณธรรม เพื่อกำกับจิตใจ เนื่องจากสิ่งนี้จะช่วยกำกับให้คนไม่กล้าและละอายในการทำผิดเพราะแม้การมีศีลธรรมและการมีภาวะผูกพัน ก็จะทำให้สังคมนั้นสามารถดำรงอยู่ด้วยความสุข

5) **การมีความสุขใจ** การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมองทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสากล และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย ที่สำคัญ คือทำทั้งหมดด้วยความสุขใจ

อนึ่ง คณะผู้ศึกษาตระหนักว่า ประสบการณ์ของประเทศ 6 ประเทศ ในข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ยังคงมีประสบการณ์ที่หลากหลายดำรงอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งหากสามารถนำมาแลกเปลี่ยน ขยายผลย่อมเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังนั้นจึงจะได้มีการนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปเผยแพร่ในเวทีการประชุมนานาชาติต่อไป โดยมีข้อสังเกตว่าหากจะนำไปพัฒนาต่อไปนั้น ควรมีข้อพิจารณา ดังนี้

- ภาษาที่ใช้ต้องเป็นภาษาสากลไม่ผูกขาด “ภาษาศาสนา”ใดศาสนาหนึ่งเพียงอย่างเดียว

- นิยามคำต่างๆ ต้องชัดเจน เช่นคำว่า “ภูมิปัญญาตะวันออก” หมายถึงอะไร มีคุณค่าอะไรและมีมูลค่าเพิ่มอะไร

- สื่อมวลชนและภาคเอกชนต้องศรัทธาในแนวคิดนี้ด้วยเพื่อช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลให้แก่ประชาชนในวงกว้าง

- ควรนำแนวคิดไปขยายผลในประชาคมโลก โดยต้องแสดงให้เห็นในฐนะทางเลือกหนึ่งซึ่งไม่ใช่การเผยแพร่ในลักษณะการพรัาสอน ในขณะที่เดียวกันต้องเปิดรับประสบการณ์ต่างๆ ของทั่วโลกมาพิจารณาปรับใช้ด้วย